

Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 8, br. 1/2001, str.
153-167

DARKO DUNDOVIĆ

**NEOVLAŠTENO POSJEDOVANJE TVARI ILI PRIPRAVAKA KOJI SU
PROPISOM PROGLAŠENI OPOJNIM DROGAMA**

Svakodnevno rastući problem droga na svjetskoj razini ne zaobilazi niti Republiku Hrvatsku. Aktivno uključivanje naše zemlje u globalnu aktivnost u suzbijanju zloporabe droga očituje se i kroz potpisivanje svih značajnih Konvencija i protokola kojima se uređuje područje suzbijanja zloporabe droga. Nažalost tu aktivnost nisu pratile i izmjene pojedinih zakona koji uređuju ovu problematiku prvenstveno u prekršaju. Nepostojanje sveobuhvatnog zakona koji uređuje ne samo posjedovanje, već i liječenje, tretman ovisnika, ali i cijeli organizacijski sustav koji je zadužen za tu problematiku djelomično je usporio prijeko potrebne, prvenstveno preventivne aktivnosti. Ta činjenica posebno je značajna ukoliko je poznato da primjena samo represivnih mjera u suzbijanju zloporabe droga, ma kako one snažne bile, ne daje značajne rezultate.

Sadašnji Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga ne može odgovoriti suvremenim izazovima zloporabe droga koji su svakim danom sve veći.

UVOD

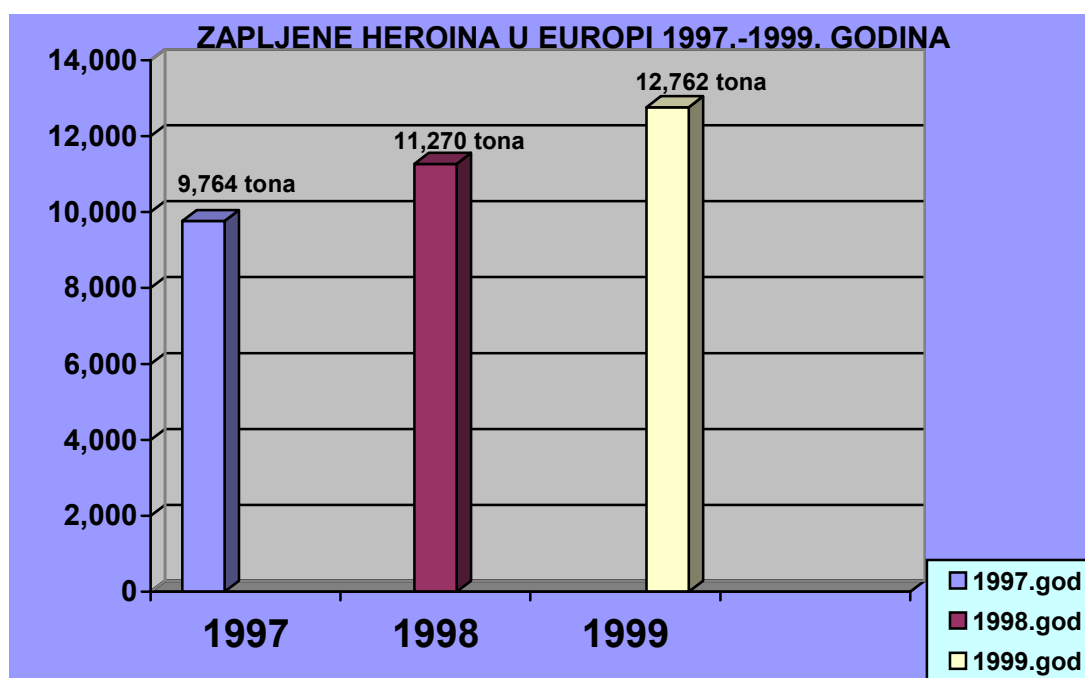
Opojne droge i psihotropne tvari, jednom riječi - droge, postale su agresivna prijetnja zdravlju i životu te nacionalnom gospodarstvu većini država u svijetu (prema podacima UNDCP-a tijekom jedne godine 500 milijardi USD "zaradi se" krijumčarenjem i preprodajom droga).

Svjetska javnost drži da je potrebno poduzeti stroge mjere, kako bi se uporaba opojnih droga i psihotropnih tvari ograničila samo na dopuštene svrhe. Države smatraju da mjere protiv zlouporabe droga, radi uspješnije primjene, trebaju biti usklađene i globalne. Radi toga većina država, pa tako i Republika Hrvatska, pristale su na provođenje potpisanih konvencija, na suradnju s drugim državama i međunarodnim tijelima u izvršenju odredaba konvencija, kao i na donošenje nacionalnih programa u funkciji vlastitog i svjetskog cilja.

Nacionalni programi suzbijanja i sprečavanja zlouporabe droga znanstveno su profiliran prikaz pojavnosti zlouporabe droga u svakoj državi. U programu se daje raščlamba postojećeg stanja i procjena mogućeg pogoršanja, te prijedlog suzbijanja i sprečavanja zlouporabe droga u budućnosti. Međutim, unatoč tome što svaki program sveobuhvatno pristupa rješavanju problema ovisnosti, potrebno je da nacionalni program prevlada uske nacionalne okvire.

Polaznu točku u definiranju problema čini pregled svjetske situacije u suzbijanju zloporabe droga. Dostupni statistički pokazatelji ukazuju na nedovoljnu djelotvornost poduzetih akcija, na nacionalnoj, i na međunarodnoj razini.

Jedan od pokazatelja nedovoljne djelotvornosti, provođenje samo represivnih mjera, je i podatak o ukupnoj količini zaplijenjenog heroina u Europi od 1997. do 1999. godine (podaci Interpola). Kao što je vidljivo iz slijedećeg grafičkog prikaza, iako je godišnja količina zaplijenjenog heroina u Europi količinski velika (1999. godine skoro 13 tona) podaci govore da to nije u bitnome poremetilo ilegalno tržište heroinom u Europi.

Temeljna odrednica većine nacionalnih strategija pretpostavlja kontinuiranu provedbu organiziranih mjera kojima se u stalnoj ravnoteži nastoji smanjivati ponuda (dostupnost) droga na ilegalnom tržištu i potražnja droga od ugrožene populacije. Dominantno represivnim pristupom kojim su mnoge zemlje pokušavale uspostaviti nadzor nad ilegalnim tržištem droga, nastojeći ta sredstva učiniti nepristupačnim, uglavnom nisu postignuti očekivani rezultati. Umjesto da "nestanu" droge, hipertrofirao je policijski i

pravosudni sustav, zatvori su bili preopterećeni velikim brojem uglavnom žrtava toga kriminala (ovisnicima), a narko-kriminal je ostvarivao i dalje ekstraprofite. S obzirom na to da se čak krajnje oštrim represivnim mjerama, koje su mahom pogađale donje slojeve ili uličnu razinu piramide organiziranog kriminala, nisu postizali očekivani rezultati, sve više europskih država danas veću pozornost pripisuje terapijskim programima i programima prevencije, kojima je cilj smanjiti potražnju droga odnosno zanimanje mladih za uzimanjem droga. Jačaju i liberalni pokreti koji izlaz vide u postupnu ozakonjenju nekih droga, ali i donošenje zakonske regulative koja posebno uređuje posjedovanje manjih količina droga za osobnu uporabu.

1. MEĐUNARODNE KONVENCIJE I PROTOKOLI-OBVEZE REPUBLIKE HRVATSKE

Notifikacijom o sukcesiji Republika Hrvatska je stranka od 08. listopada 1991. godine svih međunarodnih konvencija i protokola kojima se uređuje područje suzbijanja zloporabe droga ("Narodne novine-Međunarodni ugovori",br. 4/94.).

Sukladno navedenom Republika Hrvatska preuzela je obveze iz slijedećih konvencija:

- Jedinствена konvencija o opojnim drogama iz 1961. godine
- Protokol o izmjenama i dopunama Jedinствене konvencije o opojnim drogama iz 1961. godine, potpisan 1972. godine
- Konvencija o psihotropnim tvarima iz 1971. godine

- Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima iz 1988. godine

Ne umanjujući važnost svih Konvencija i Protokola smatram potrebitim izložiti nekoliko odredbi iz Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima iz 1988. godine.

U članku 3. ("Prekršaji i sankcije") stavak 2. navedeno je : "Ovisno o svojim ustavnim načelima i osnovnim koncepcijama svojeg pravnog sistema, svaka strana potpisnica usvojit će nužne mjere da se kao krivični prekršaji po njezinom domaćem zakonu, kad se počine namjerno, utvrde posjedovanje, kupnja ili uzgoj opojnih droga ili psihotropnih supstancija za osobnu potrošnju suprotno odredbama Konvencije iz 1961. godine, Izmijenjene Konvencije iz 1961. ili Konvencije iz 1971. godine."* Dopuštajući različite mogućnost prijevoda riječi "criminal offence", a koje su u konkretnom članku prevedene kao "krivični prekršaj" smatram da ovakav prijevod nije najsretnije rješenje gledajući sa stajališta važećih zakona koji u Republici Hrvatskoj reguliraju ovu problematiku. Djelomično pojašnjenje ovakve formulacije možemo ipak pronaći u stavku 4.b, člana 3. u kojem se navodi: "Strane potpisnice, osim osude ili kazne, mogu predvidjeti da se za prekršaj utvrđen u skladu sa stavom 1. ovog člana, prekršitelj podvrgne mjerama kao što su liječenje, edukaciju, njega nakon liječenja, rehabilitacija ili socijalna reintegracija."

Ovakvim, po mojem mišljenju, vrlo širokim odredbama koje se spominju u citiranom, ali i u drugim člancima i stavcima Konvencije, otvorena je mogućnost različitih zakonskih rješenja u nacionalnim zakonodavstvima, poštujući autonomnost i specifičnost svakog zakonodavstva posebno, ali istovremeno poštujući i zajednički cilj poradi kojeg je i donesena i prihvaćena

Konvencija.

**prijevod Konvencije objavljen u Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, broj 14/1990.*

Potrebno je naglasiti jednu vrlo važnu obvezu koja proizlazi iz odredaba Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima, a koja je navedena u članku 12. spomenute Konvencije. U članku 12., "Tvari koje se često koriste u nezakonitoj proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci", propisuje se kontrola prometa tvari koje se koriste u ilegalnoj proizvodnji droga, njihovog "preusmjerenja" iz legalnih u ilegalne tokove, sveobuhvatnoj razmjeni svih saznanja o trgovini, uvozu i izvozu takvih tvari, poduzećima koja se bave prometom i proizvodnjom, a sve u cilju učinkovitije kontrole i smanjenja zlouporabe. Popis tvari nalazi se u Tablici I i II Konvencije, a isti se sukladno novim tehnologijama u ilegalnoj proizvodnji droga i psihotropnih supstanci ažurira. Nažalost do sada u Republici Hrvatskoj nema propisa koji bi konkretno uređivao ovu problematiku, a što je predviđeno Nacrtom Prijedloga Zakona o nadzoru nad opojnim drogama, sprječavanju njihove neovlaštene uporabe i o pomoći ovisnicima o opojnim drogama, (radni naslov) o čemu će biti rečeno nešto više u nastavku.

2. ZAKONSKA RIJEŠENJA POSJEDOVANJA OPOJNIH DROGA U NEKIM ZEMLJAMA

Prema dostupnim podacima Interpola, UNDCP-a, Vijeća Europe i izvješća pojedinih država i njihovih zakonodavstava (uglavnom zemalja Europe) može se zaključiti da ne postoji zakonska regulativa koja posjedovanje opojnih droga uređuje isključivo prekršajnim zakonom. Poradi točnije analize navest ću zakonska rješenja u pojedinim zemljama.

Austrija- Uporaba opojnih droga nije specifično kazneno djelo. Posjedovanje za uporabu je specifično kazneno djelo, te teoretski, povlači zatvorsku kaznu od najviše šest mjeseci. Odluka o osudi se odgađa na dvije godine kako bi se omogućila procjena eventualnog dobrovoljnog liječenja kojemu se osoba podvrgnula. Državni tužitelj ima mogućnost odustajanja od optužnice ukoliko korisnik pristane na liječenje. Zanimljivo je da je u Austriji krijumčarenje, preprodaja i proizvodnja droga kažnjivo zatvorom od pet godina i više u slučajevima kada količina droge prijeđe određeni "prag" koji je određen temeljem opasnosti određene vrste droga. Tako je za heroin propisano 5 grama, a za kokain 15 grama.

Belgija- "Kolektivna" uporaba opojnih droga je kazneno djelo i kažnjivo je zatvorskom kaznom u trajanju od tri mjeseca do pet godina. Posjedovanje u svrhe uporabe nije specifično kazneno djelo. Podvodi se pod kazneno djelo posjedovanja opojnih droga u svezi s krijumčarenjem općenito. Presuda se može suspendirati ili odgoditi za prvo kazneno djelo, a za kasnija djela,

ukoliko korisnik pristane na liječenje. Od 1993. godine preporučuje se razlika između povremenih korisnika, redovitih korisnika i preprodavača.

Danska- Uporaba opojnih droga nije specifično kazneno djelo. Posjedovanje u svrhe uporabe nije specifično kazneno djelo. Podvodi se pod kazneno djelo posjedovanja opojnih droga u svezi s krijumčarenjem općenito. Državni tužitelj ima mogućnost odustajanja od progona ukoliko prijavljeni pristane na liječenje.

Finska- Uporaba opojnih droga je specifično kazneno djelo i može se kazniti zatvorskom kaznom do dvije godine. Presuda se može odgoditi ukoliko korisnik pristane na liječenje. Posjedovanje u svrhe uporabe nije specifično kazneno djelo. Podvodi se pod kazneno djelo posjedovanja opojnih droga u svezi sa krijumčarenjem općenito. Državni tužitelj ima mogućnost odustajanja od progona ukoliko korisnik pristane na liječenje.

Francuska- Uporaba opojnih droga je specifično kazneno djelo koje se može kazniti zatvorskom kaznom od dva mjeseca do jedne godine. Međutim, postoji odredba o liječenju (obaveza ili naredba za traženje liječenja) kao alternativa progonu. Posjedovanje u svrhe uporabe nije specifično kazneno djelo. Podvodi se pod kazneno djelo posjedovanja opojnih droga u svezi sa krijumčarenjem općenito. Od 1978. godine je preporučeno je da se posjedovanje male količine kanabisa tretira na isti način kao i uporaba kanabisa, a od 1987. godine je preporučeno je da se korisnici koji nisu ovisnici i koji su društveno integrirani samo upozoravaju, bez obzira o kojoj se drogi radi.

Njemačka- Uporaba opojnih droga nije specifično kazneno djelo. Posjedovanje u svrhu uporabe je specifično kazneno djelo i u teoriji nosi

kaznu zatvora između 3 mjeseca i pet godina. Kazne manje od 2 godine se mogu suspendirati tako da ta osoba može biti podvrgnuta liječenju. Zanimljivo je napomenuti, iako je potvrđeno da je posjedovanje kazneno djelo, u travnju 1994. Ustavni sud u Karlsruhe je preporučio da se optužnice više neće donositi u slučajevima posjedovanja, i čak uvoza, malih količina kanabisa za osobnu uporabu

Grčka- Uporaba opojnih droga nije specifično kazneno djelo. Posjedovanje u cilju uporabe je specifično kazneno djelo i u teoriji uključuje kaznu zatvora od 10 dana do 5 godina za osobe koje nisu ovisnici. Ovisnici ne podliježu kažnjavanju ali su obavezni podvrgnuti se liječenju. Ocjena je da oni nisu odgovorni za svoje akcije. Medicinski pregled (s odredbom kažnjavanja ako ga osoba odbije) određuje da li je ili nije osoba ovisnik. Za kazneno djelo učinjeno prvi puta, uživatelju droge koji nije ovisnik može se oprostiti.

Italija- Uporaba opojnih droga u Italiji nije kazneno djelo. (između 1990. i 1993. talijanski zakon je bio neobičan u tome što je zabranjivao njihovu uporabu, ali nije predviđao nikakvu kaznu). Posjedovanje za uporabu nije bilo kazneno djelo do referenduma 1993. Državni odvjetnik ima zadaću procijeniti o kojoj se količini radi. P r e f e k t određuje osobi koja uzima drogu da zatraži liječenje. Ako ona to odbije postoje administrativne sankcije (privremeno oduzimanje vozačke dozvole, oduzimanje putovnice i rad u zajednici). Između 1990. i 1993. bio je potreban dvostruki pregled u slučaju žalbe da bi se odredila točna količina (aktivnog sastojka) koji se je posjedovao te da li je ili nije neka osoba ovisnik. Sustav je propao jer je bio suviše složen.

Luksemburg- Uporaba opojnih droga je specifično kazneno djelo i povlači kaznu zatvora između 3 mjeseca i 3 godine u slučaju jednog

pojedince, ili između jedne i 5 godina, ako postoji više od jednog počinitelja ili ako je kazneno djelo ponavljano ili je umiješano zdravstveno osoblje. Posjedovanje u svrhu uporabe je specifično kazneno djelo i u teoriji je kažnjivo zatvorom između 3 mjeseca i 3 godine. Kazna zatvora se može zamijeniti radom u zajednici (isto se primjenjuje na nedozvoljenu uporabu). Može se kao dokaz narediti uzimanje krvi i analiza urina (kazna ako osoba odbija suradnju). Državni odvjetnik ima opciju odustajanja od optužbe ako osoba dobrovoljno prihvati liječenje. Osobi koja uživa drogu se za prvo kazneno djelo može oprostiti. Ovisnicima se može narediti da zatraže liječenje.

Nizozemska- Uporaba opojnih droga nije posebno kazneno djelo. Posjedovanje u svrhu korištenja je kazneno djelo i teoretski nameće kaznu zatvora do tri mjeseca, u slučaju tzv. lakih droga ili do jedne godine u slučaju tzv. teških droga. U praksi, prodaja kanabisa se tolerira u tzv. coffe shop (maksimalna količina 30 gr do 1995; trenutno ne više od 5 gr). Isto se odnosi na posjedovanje u svrhu korištenja. Posjedovanje jedne doze se tolerira i u slučaju tzv. teških droga

Portugal- Uporaba opojnih droga je posebno kazneno djelo i nameće kaznu do tri mjeseca zatvora ili 30 dnevnu novčanu kaznu. Posjedovanje u svrhu korištenja je posebno kazneno djelo i teoretski donosi kaznu do tri mjeseca zatvora ili 30 dnevnu novčanu kaznu ako količina ne prelazi tri dnevne jedinice doze. Zakon iz 1993, koji kažnjava korištenje (prethodno nekažnjivo) obvezuje suca da detaljno prouči svaki slučaj. Za prvo djelo ne mora biti kazne. Povremeni konzumenti se upozoravaju. Kazna može biti suspendirana ako pojedinac zatraži liječenje.

Španjolska- Konzumiranje na javnom mjestu nameće administrativnu kaznu (novčanu kaznu, oduzimanje vozačke dozvole itd.) koju izriče gradonačelnik (ili prefekt u velikim gradovima). Posjedovanje u svrhu korištenja nameće administrativnu kaznu (novčanu kaznu, oduzimanje vozačke dozvole itd.) koju izriče gradonačelnik (ili prefekt u velikim gradovima). Zakon od 1992.godine uređuje sve droge, uključujući kanabis (prethodno njegovo korištenje, uključujući heroin je bilo slobodno). Priroda stvari se uzima u obzir u utvrđivanju težine administrativne kazne.

Švedska- Uporaba opojnih droga nije direktno kriminalizirana. Posjedovanje u svrhu korištenja je posebno kazneno djelo i teoretski donosi kaznu do 6 mjeseci zatvora. Sud može odlučiti o liječenju kojem se pojedinac mora podvrgnuti. U praksi posjedovanje male količine kanabisa ili amfetamina u svrhu korištenja može biti sankcionirano kao novčana kazna. Posjedovanje heroina ili kokaina čak i u malim količinama se kažnjava strogim zatvorskim kaznama.

Engleska- Uporaba opojnih droga se direktno ne smatra kaznenim djelom, osim teoretski, konzumiranje opijuma što može biti kažnjeno do 14 godina zatvora. Posjedovanje u svrhu korištenja je posebno kazneno djelo i teoretski donosi slijedeće kazne: do sedam godina (heroin, LSD, XTC), do pet godina (kanabis, kodeini) do dvije godine (amfetamini, benzodiazepini). Posjedovanje kanabisa u svrhu korištenja obično dovodi do upozoravanja, novčane kazne ili kratke uvjetne zatvorske kazne. Teže kazne se primjenjuju za druge droge.

Treba napomenuti da se ovdje pretpostavlja da "Neovlašteno posjedovanje znači držanje u posjedu, dakle, faktičnoj vlasti, stvari ili pripravaka za koje nema valjane pravne osnove." *

*B. Pavišić, P. Veić, Komentar Kaznenog zakona, MUP RH, 1999.

Kao uvod slijedećem poglavlju u kojem će se iznijeti zakonska regulativa koja uređuje posjedovanje droga u Republici Hrvatskoj, smatram potrebitim, radi usporedbe, navesti nekoliko članaka "Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami" koji je na snazi u Sloveniji.

Članak 3. "Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami" razvrstava zabranjene droge na tri skupine ovisno o štetnosti za zdravlje ljudi, što može biti posljedica njihove zloporabe, te glede njihove uporabe u medicini:

Skupina I: raslinje i stvari koje su vrlo štetne za zdravlje ljudi poradi teških posljedica koje su prouzročene njihovom zlouporabom i koje se ne upotrebljavaju u medicini

Skupina II: raslinje i stvari koje su vrlo štetne, poradi teških posljedica koje su prouzročene njihovom zlouporabom i koje se upotrebljavaju u medicini

Skupina III: raslinje i stvari koje su srednje štetne poradi posljedica koje su prouzročene njihovom zlouporabom i koje se upotrebljavaju u medicini.

Zabranjeno je posjedovanje droga osim u slučajevima kada se radi o znanstveno istraživačkim i obrazovnim namjenama (Skupina I), kao i za potrebe obavljanja poslova u medicini, veterinarstvu i njihovom znanstveno istraživačkom radu (Skupina II i III). Također dopušta se posjedovanje droga iz skupine II i III osobama koje ulaze u Republiku Sloveniju i koje iste koriste kao lijekove.

Što se tiče kaznenih odredbi, članak 33. govori o posjedovanju "zabranjenih" droga :

"Novčanom kaznom od 50.000 tolara do 150.000 tolara ili zatvorom do 30 dana kaznit će se za prekršaj onaj koji posjeduje zabranjene droge u suprotnosti s odredbama ovog zakona.

Novčanom kaznom od 10.000 tolara do 50.000 tolara i zatvorom do 5 dana kažnjava se za prekršaj tko ima u posjedu manju količinu zabranjene droge za jednokratnu osobnu uporabu.

Sukladno odredbama zakona o prekršajima smije se blaže kazniti onaj počinitelj prekršaja iz prvog stavka ovog člana koji posjeduje manju količinu zabranjene droge za jednokratnu osobnu uporabu, i počinitelj prekršaja iz prethodnog stavaka ukoliko dragovoljno pristupi programu odvikavanja od uživanja zabranjenih droga i pristupi socijalno zdravstvenim programima, koje su potvrdili zdravstveni savjet i savjet za droge."

Kao što je vidljivo iz citiranog članka, spominju se pojmovi " manja količina zabranjene droge" i "za jednokratnu osobnu uporabu", iako u zakonu nema objašnjenja tih pojmova niti određenja koje su to manje količine, odnosi li se to na sve vrste droga ili smo na pojedine.

2. NEOVLAŠTENI POSJEDOVANJE OPOJNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Temeljni zakon koji uređuje posjedovanje opojnih droga u Republici Hrvatskoj je Kazneni zakon i to člankom 173. stavak 1. ("Tko neovlašteno posjeduje tvari ili pripravke koji su propisom proglašeni opojnim drogama, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine")

Nadalje u Republici Hrvatskoj trenutno je važeći Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga koji člankom 4. uređuje da "Nitko ne smije posjedovati opojne droge bez odobrenja odnosno dozvole nadležnog organa."

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira u članku 20. ("Tko se na javnom mjestu odaje pijančevanju ili uživanju opojnih droga ili drugih omamljujućih sredstava, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM") utvrđuje prekršaj u slučajevima kada su opojne droge ili omamljujuća sredstava sastavni dio tijela počinitelja, a što se utvrđuje medicinskim metodama.

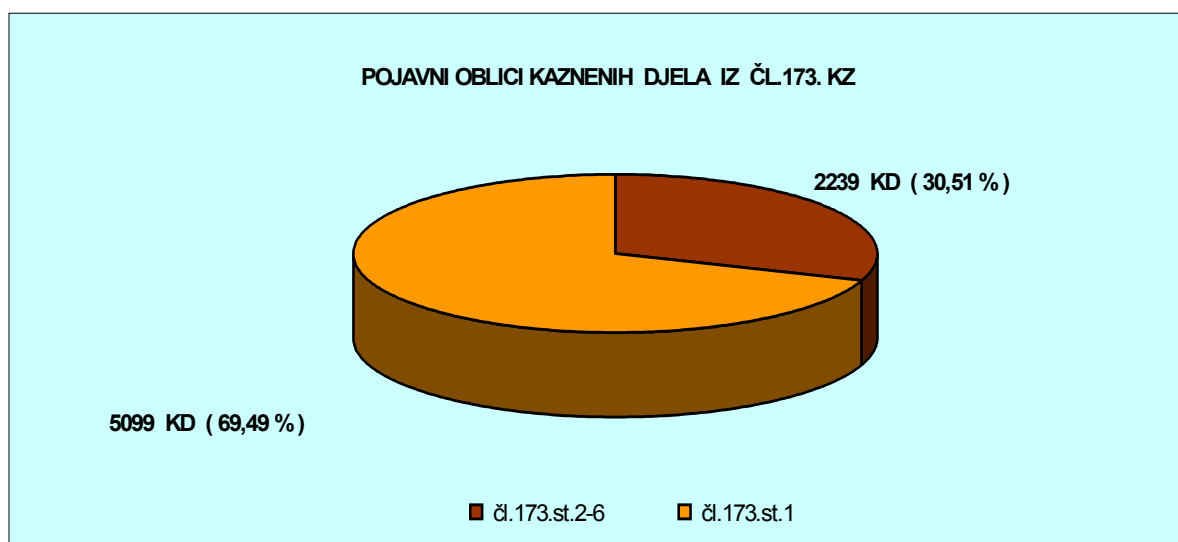
Carinski zakon Republike Hrvatske u glavi VIII Kaznene odredbe, člankom 239. određuje novčane kazne (od 50.000,00 do 2.000.000,00 kuna za pravnu ili fizičku osobu) "ako carinarnici ne prijavi opojne droge ili sirovine za izradbu opojnih droga".

Opojne droge, narkotici i psihotropne tvari spominju se i u Zakonu o sigurnosti prometa na cestama (upravljanje vozilom), te Zakonu o lijekovima i medicinskim proizvodima (proizvodnja lijekova tipa droga, kontrola izdavanja takvih lijekova, uvoz i izvoz), ali zbog opsega problema koji bi trebalo obraditi, u nastavku o odredbama ova dva zakona neće biti riječi.

Kako bi obuhvatili što više materije u vezi ove problematike nekoliko riječi o pokazateljima koji se odnose na Kazneno djelo "Zlouporaba opojnih droga " iz članka 173. stavak 1.

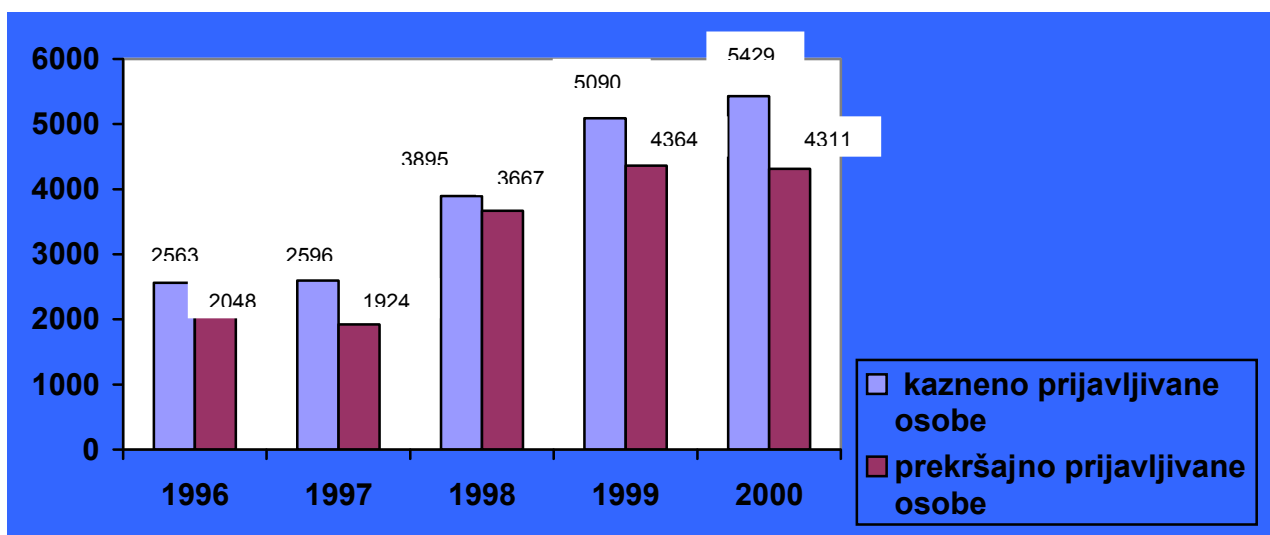
Raščlambom svih pojavnih oblika kaznenog djela "Zlouporaba opojnih droga, tijekom 2000. godine, razvidno je da se 2239 kaznenih djela, ili 30,51 % odnosi na kvalificirane pojavne oblike, sadržane u članku 173. st. 2. – 6. Kaznenog zakona, dok se 5099 kaznenih djela, ili 69,49 % odnosi na samo neovlašteno posjedovanje tvari ili pripravaka koji su propisom proglašeni opojnim drogama, sadržano u članku 173. st. 1. istog Zakona.

Strukturalni prikaz svih pojavnih oblika kaznenih djela u vezi s krijumčarenjem i zlouporabom opojnih droga tijekom 2000. godine

Iz sljedećeg grafičkog prikaza razvidan je odnos broja kazнено prijavljenih osoba poradi članka 173. Kaznenog zakona i broja prekršajno prijavljenih osoba u svezi prekršaja iz Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga.

BROJ KAZNENO I PREKRŠAJNO PRIJAVLJENIH OSOBA U SVEZI SUZBIJANJA ZLOPORABE DROGA OD 1996.-2000. GODINE

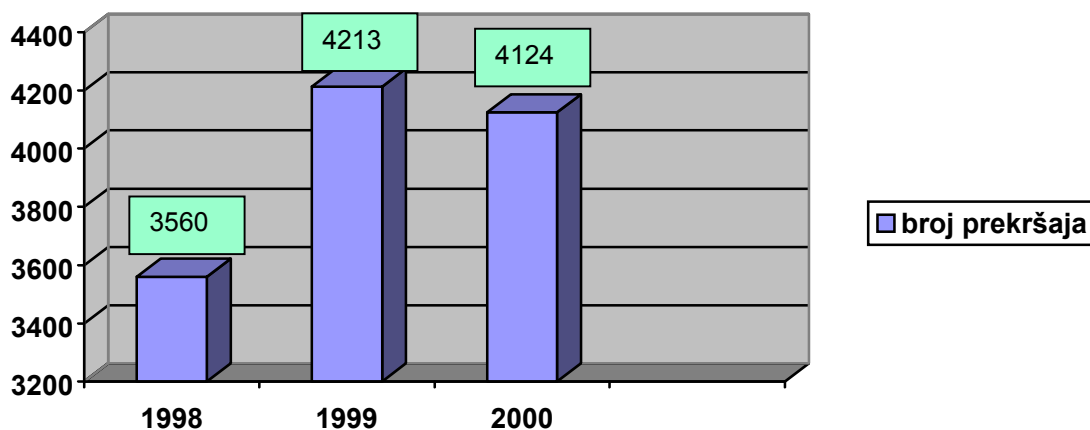
3. ZAKON O PROIZVODNJI I PROMETU OPOJNIH DROGA

Zakon koji sada uređuje odnose u području opojnih droga potječe iz razdoblja bivše "SFRJ". (Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga, od 14. veljače 1991., Službeni list SFRJ br.13/91 i N.N, br. 53/91, 26/93.) Navedeni

zakon ne uređuje u potpunosti proizvodnju i promet opojnih droga, jer njegove odredbe nisu obuhvatile sve odnose u području zlorabe opojnih droga, pa se tako ne spominje uzgoj konoplje . Također nema odredaba o tvarima koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga tzv. prekursori, a što je preuzeta obaveza iz ranije spomenute Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima iz 1988. godine. Poradi navedenog nije moguće provoditi djelotvorni nadzor nad tim tvarima, što ujedno onemogućuje kvalitetniju suradnju sa drugim državama. Nažalost, i tamo gdje u spomenutom Zakonu postoje mogućnosti za efikasnije djelovanje one nisu iskorištene. Konkretno, odredba Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga članak 2. stavak 3. navodi: "Opojne droge iz stavka 1. i 2. ovog člana utvrđuje rješenjem funkcionar koji rukovodi saveznim organom uprave nadležnim za poslove zdravstva", iz čega se zaključuje da se lista opojnih droga može nadopunjavati novim supstancama, a što je i normalno obzirom na svakodnevnu pojavu novih kemijskih spojeva s narkotičkim djelovanjem, no lista opojnih droga nije nadopunjavana godinama. Poradi toga dolazi do situacija da su određene supstance pod strogom kontrolom u drugim državama, dok kod nas ta kontrola izostaje jer supstanca nije na listi.

Sukladno navedenom , može se zaključiti da je postojeći Zakon zastario, ne uređuje u cijelosti problematiku, nije u potpunosti usklađen s preuzetim međunarodnim obavezama, i nije prikladan za postizanje ciljeva koje glede zakonodavstva postavlja rastući problem zlorabe droga u Republici Hrvatskoj.

Iz slijedećeg grafičkog prikaza razvidan je broj prekršaja u svezi Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga za razdoblje od 1998.-2000. godine.

Prijedlog Zakona o nadzoru nad opojnim drogama, sprječavanju njihove neovlaštene uporabe i o pomoći ovisnicima o opojnim drogama (radni naziv), trenutno se nalazi na raspravi u Saboru Republike Hrvatske i očekuje se njegovo skoro donošenje. Navedeni prijedlog Zakona uredio bi, kao što mu i radni naslov govori, nadzor nad izradom i raspolaganjem opojnim drogama tvarima koje se mogu uporabiti za njihovu izradu, zatim liječenje ovisnosti i pomoć ovisnicima, te sprječavanje neovlaštene uporabe opojnih droga. Posebno želim napomenuti da donošenjem jednog zakona koji uređuje ovakvu problematiku s različitih gledišta na jednom mjestu, omogućuje svim odgovornim tijelima konkretnije i jasnije postupanje, ali i bolju međunarodnu suradnju na svim razinama.

3.1. PRIMJENA ODREDBI ZAKONA O PROIZVODNJI I PROMETU OPOJNIH DROGA, TE ODREDBI ZAKONA O PREKRŠAJIMA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA (članak 20.)

Ministarstvo unutarnjih poslova u najvećoj mjeri primjenjuje članak 4. Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga ("Proizvodnja i promet opojnih droga mogu se obavljati na temelju odobrenja odnosno dozvole nadležnog organa u skladu s odredbama ovog zakona. Nitko ne smije posjedovati opojne droge bez odobrenja odnosno dozvole nadležnog organa.) Kaznene odredbe u članku 43. određuju kazne u protuvrijednosti 120-300 DEM u slučaju neovlaštenog posjedovanja ili proizvodnje.

Uvidom u Rješenja o prekršajima u svezi Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga, razvidno je da se u glavnom izriču novčane kazne, a temeljem Zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupaka dostavljenog od službenika Ministarstva unutarnjih poslova. Namjerno je spomenut Zahtjev koji podnose službenici Ministarstva unutarnjih poslova jer nisam pronašao niti jedan Zahtjev podnesen od strane Državnog odvjetništva, a što bi bilo sukladno članku 83. Zakona o prekršajima. Razlog je tome zasigurno i taj što službenici policije prilikom podnošenja kaznenih prijava u svezi članka 173. stav 1. Kaznenog zakona, izvješćuju nadležnog Državnog odvjetnika o podnošenju Zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka

Povremeno se pojavljuje problem kod provođenja samog prekršajnog postupka u svezi Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga, a poradi primjene odnosno ne primjene članka 23. Zakona o prekršajima. ("Osoba koja je u krivičnom postupku ili po postupku po privrednom prijestupu proglašena

krivom za djelo koje obuhvaća i obilježja prekršaja ne može se kazniti u prekršajnom postupku za prekršaj"). Iako rijetko, poradi neuvezanosti sudova može se dogoditi da iako je kazneni postupak dovršen donošenjem pravomoćne sudske presude, ne dolazi do obustave prekršajnog postupka sukladno članku 23. Zakona o prekršajima.

Posebni problem predstavlja različit pristup razlozima za obustavljanje prekršajnog postupka. Poradi jasnijeg definiranja problema citirati ću Obrazloženje jednog Rješenja Prekršajnog suda u Splitu o obustavljanju prekršajnog postupka u svezi prekršaja iz članka 43. stavak 1. točka 1. Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga. U obrazloženju se između ostalog navodi: "...sudac je odlučio obustaviti ovaj postupak, budući se zbog istog djela na Općinskom sudu vodi kazneni postupak (članak.173. stavak 1.) , a gdje ne postoji opasnost od nastupanja apsolutne zastare uslijed propisanih dužih zastarnih rokova. Da je kojim slučajem protiv ovog okrivljenika bio okončan kazneni postupak , ovaj prekršajni postupak po sili zakona bio bi obustavljen temeljem čl. 23. a u vezi s čl.118. st.1. ZP-a, a da je prekršajni postupak bio završen prije kaznenog postupka, eventualna kazna bi se trebala uračunati u kaznu koju bi dosudio Općinski sud, naravno, sve pod uvjetom da je krivnja dokazana. Ovo je još jedan primjer nepotrebnog dupliranja prekršajnih i kaznenih prijava za iste slučajeve neovlaštenog posjedovanja droge, tako da se vode dva skupa sudska postupka, iako je opće poznato da se nikoga ne može kazniti dva puta za istu stvar. Ubuduće bi se o tome trebalo povesti više računa, pa tako za manje količine lakših droga podnositi samo prekršajne prijave, a za veće količine kako lakih tako i teških droga samo kaznene prijave nadležnom Državnom odvjetništvu, a kako bi se

izbjeglo nepotrebno trošenje novaca na nešto što nema nikakvog smisla i kako bi se taj novac umjesto na sudske troškove svrsishodnije upotrijebio u sprečavanju zlouporabe opojnih droga."

Iz navedenog Obrazloženja nerazumljivo je temeljem kojeg članka Sud donosi ovakvo Rješenje jer nije moguće primijeniti članak 23. Zakona o prekršajima (kazneni postupak nije završen), a pozivanje na članak 118. stavak 1. (u slučaju kad nastupi zastara gonjenja) također nije jasno jer zastara nije nastupila. Nadalje, sugeriranje da se za manje količine lakših droga podnose samo prekršajne prijave, a za veće količine kako lakih tako i teških droga samo kaznene prijave nadležnom Državnom odvjetništvu, smatram neprihvatljivim iz razloga što su odredbe članka 173. stavak 1. (Zlouporaba opojnih droga) Kaznenog zakona jasne i ne daju pravo policiji da odlučuje o tome kada će podnijeti, a kada ne kaznenu prijavu poradi posjedovanja opojnih droga. Također smatram da podjela droga na "lake i teške" i "manje količine" nije zakonski utemeljena. Uzmemo li u obzir činjenicu da je tijekom 2000. godine za 76 kaznenih djela iz članka 173. stavak 1. Kaznenog zakona odbačena prijava temeljem članka 28., Beznačajno djelo, Zakona o kaznenom postupku (statistički podaci Državnog odvjetništva Republike Hrvatske), u konkretnom slučaju moglo bi se dogoditi isto. U tom slučaju osoba ne bi bila kažnjena za posjedovanje opojne droge niti u prekršajnom postupku (obustavljen) niti u kaznenom postupku (beznačajno djelo). Treba napomenuti da dosadašnja sudska praksa kod donošenja presuda i u kaznenom i u prekršajnom ipak uzima u obzir vrstu droge obzirom na različiti veći ili manji štetni utjecaj kako na pojedinca tako i na društvenu zajednicu pojedine vrste droge, a što se očituje u težini kazne.

Jedan od problema koji se vrlo često pojavljuje tijekom vođenja prekršajnog postupka odnosi se na vještačenje privremeno oduzete sumnjive materije (droge). Prilikom pronalaska sumnjive materije službenici Ministarstva unutarnjih poslova izvrše tzv. preliminarno vještačenje uz korištenje narko testova o čemu se sačinjava bilješka o preliminarnom vještačenju koja se dostavlja uz Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka. Sud ponekad i prije saslušanja okrivljenog traži da se izvrši vještačenje sumnjive materije ne prihvaćajući rezultate narko testova što iziskuje dodatne troškove, usporava postupak ali i opterećuje vještake u Centru za kriminalistička vještačenja. Dovodi se u pitanje svrsishodnost rečenog postupka posebno poradi toga što prema mojim saznanjima većina okrivljenika tijekom postupka ne poriče da se radi o drogi.

Uz sve navedeno treba pripomenuti da Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga u dijelu u kojem uređuje posjedovanje opojnih droga, i koji kao što sam rekao ne zadovoljava suvremene trendove koji prate ovu problematiku, ima i svojih prednosti u odnosu na Kazneni zakon čl. 173. st. 1. koji uređuje također posjedovanje opojnih droga. Naime, sam tijekom kaznenog postupka koji je iz razumljivih razloga spor, ali i koji temeljem zakonskih odredbi može biti i obustavljen, ne ostvaruje u pojedinim slučajevima svoju svrhu u smislu kažnjavanja, jer se kazne izriču ponekad i nakon višegodišnjeg vođenja postupka. Nasuprot tome, prekršajni postupak svojom brzinom vođenja postupka omogućuje u relativno kratkom roku izricanje kazne čime, po mojem mišljenju, ista ostvaruje svoju svrhu više nego da je ista izrečena nakon velikog protoka vremena od izvršenja djela. Uz sve to ostaje dvojba

glede nejasnog razgraničenja posjedovanja opojnih droga u smislu Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga, i Kaznenog zakona u čl. 173. st.1.

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, u članku 20.(Tko se na javnom mjestu odaje pijančevanju ili uživanja opojnih droga ili drugih omamljujućih sredstava, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM) regulira uživanje opojnih droga i omamljujućih sredstava na javnom mjestu. O odavanju će se raditi ako je izraženo učestalo ponavljanje, kada osoba nije u stanju obavljati aktivnosti temeljem koji stječe sredstva za život. Za opstojnost prekršaja uživanja opojnih droga ili omamljujućih sredstava najčešće je nužno utvrditi njihovu prisutnost u tijelu počinitelja medicinskim metodama.*

Nažalost u Republici Hrvatskoj ne postoje uređaji pomoću kojeg bi se mogla utvrditi prisutnost droga u organizmu, (kao što je alkotest za utvrđivanje koncentracije alkohola analizirajući dah) pa bi se trebao primijeniti liječnički pregled što bi podrazumijevalo izuzimanje uzoraka krvi i urina. Ako za postojanje prekršaja mora biti zadovoljen uvjet odavanja (izraženo učestalo ponavljanje) i prisutnost droga u tijelu počinitelja (utvrđuje se medicinskim pregledom), proizlazi da bi prije podnošenja Zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka osumnjičenu osobu zatečenu na javnom mjestu trebalo odvesti na liječnički pregled (utvrđivanje prisutnosti droga u tijelu), pa ukoliko bi se to potvrdilo više puta (učestalo ponavljanje) podnijeti Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

*Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, P.Veić, MUP RH, Zagreb, 1998.

Iz navedenog je razvidno da trenutna zakonska regulativa koja uređuje ovu problematiku u djelokrugu prekršaja nije u mogućnosti odgovoriti svim suvremenim izazovima koje svakodnevno zlouporaba droga stavlja pred naše društvo. Mišljenja sam da se donošenjem novih i izmjenama postojećih zakona može uspješnije suzbijati zlouporaba droga, ali i pomoći ovisnicima.

Literatura:

- 1.M.Batinica,V.Gribić:Zakon o prekršajima,Informator,Zagreb,1995. god.
- 2.Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga, "Službeni list SFRJ" br.13/91, i Narodne novine br. 53/91, 26/93.
3. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, Narodne novine br.5/90.,47/90.,29/94.
- 4.P. Veić: Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, MUP RH, Zagreb,1998. god.
- 5.Zakon o proizvodnji in prometu s propovedanimi drogami, Uradni list Republike Slovenije, št.108-5025/1999. i uradni list Republike Slovenije št.44-2066/2000. god.
- 6.Zakon o sigurnosti prometa na cestama, Narodne novine, br. 84/92., 5/93., 26/93.
- 7.Zakon o lijekovima i medicinskim proizvodima, Narodne novine 124/97.

8. Council of Europe, Road traffic and drugs, Strasbourg, 19.-21. april 1999.
9. European Drug situation Report 1999., Interpol, 2000.
10. A guide to Dutch policy, The Netherlands Ministry of Foreign Affairs, Foreign Information Division, 2000.
11. Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske; Narodne novine br. 110/97.
12. D. Krapac: Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupnog prava, Targa, Zagreb, 1998. god.
13. Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine br. 110/97.
14. Ž. Horvatić: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb, 1997. god.
15. B. Pavišić, mr. sc. P. Veić: Komentar Kaznenog zakona, MUP RH, Zagreb, 1998.
16. Izvješća i statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske
17. J. Kovačević-Čavlović: Protiv zlouporabe droga, Narodne novine, 1996. god.
18. Izvješća i statistički podaci Interpola
19. Godišnja izvješća Uprave kriminalističke policije MUP-a RH

ZAKLJUČAK

Opojne droge i psihotropne tvari, jednom riječi - droge, postale su agresivna prijetnja zdravlju i životu te nacionalnom gospodarstvu većini država u svijetu (prema podacima UNDCP-a tijekom jedne godine 500 milijardi USD "zaradi se" krijumčarenjem i preprodajom droga).

Svjetska javnost drži da je potrebno poduzeti stroge mjere, kako bi se uporaba opojnih droga i psihotropnih tvari ograničila samo na dopuštene svrhe. Države smatraju da mjere protiv zlorabe droga, radi uspješnije primjene, trebaju biti usklađene i globalne. Radi toga većina država, pa tako i Republika Hrvatska, pristale su na provođenje potpisanih konvencija, na suradnju s drugim državama i međunarodnim tijelima u izvršenju odredaba konvencija, kao i na donošenje nacionalnih programa u funkciji vlastitog i svjetskog cilja.

Notifikacijom o sukcesiji Republika Hrvatska je stranka od 08. listopada 1991. godine svih međunarodnih konvencija i protokola kojima se uređuje područje suzbijanja zlorabe droga

Prema dostupnim podacima Interpola, UNDCP-a, Vijeća Europe i izvješća pojedinih država i njihovih zakonodavstava (uglavnom zemalja Europe) može se zaključiti da ne postoji zakonska regulativa koja posjedovanje opojnih droga uređuje isključivo prekršajnim zakonom.

Temeljni zakon koji uređuje posjedovanje opojnih droga u Republici Hrvatskoj je Kazneni zakon i to člankom 173. Zloupotreba opojnih droga, stavak 1.

Nadalje u Republici Hrvatskoj trenutno je važeći Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga, o kojem je autor dao svoj kritički osvrt.

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira u članku 20. utvrđuje prekršaj kada se odaje uživanju droga na javnom mjestu.

Carinski zakon Republike Hrvatske propisuje obvezu prijavljivanja carinarnici opojne droge ili sirovine za izradbu opojnih droga.

Opojne droge, narkotici i psihotropne tvari spominju se i u Zakonu o sigurnosti prometa na cestama (upravljanje vozilom), te Zakonu o lijekovima i medicinskim proizvodima (proizvodnja lijekova tipa droga, kontrola izdavanja takvih lijekova, uvoz i izvoz).

Može se zaključiti da je postojeći Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga zastario, ne uređuje u cijelosti problematiku, nije u potpunosti usklađen s preuzetim međunarodnim obavezama, i nije prikladan za postizanje ciljeva koje glede zakonodavstva postavlja rastući problem zloupotrebe droga u Republici Hrvatskoj. Također ostaje dvojba glede nejasnog razgraničenja posjedovanja opojnih droga u smislu Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga, i Kaznenog zakona u čl. 173. st.1.

SUMMARY

UNAUTHORISED POSSESSION OF SUBSTANCES OR PRODUCTS WHICH HAVE BEEN PROCLAIMED NARCOTIC DRUGS BY REGULATION

Narcotic drugs and psychotropic substances, in one word – drugs, have become aggressive threat to the health and life as well as national economy of the majority of the countries in the world (according to the UNDCP data – some 500 billions of USD are “earned” with drug trafficking and sale per year). World public thinks that it is necessary to undertake strict measures in order to limit the use of narcotics and psychotropic substances only to legal use. The countries think that measures against drug abuse should be co-ordinated and global in order to be efficiently applied. For this purpose, majority of countries, among which Croatia too, agreed to implement the signed conventions, to co-operate with other countries and international bodies in execution of convention regulations, and to bring national programme to support its own and world purposes.

With notification on succession, since 8th October 1991, Croatia is the party of all international conventions and protocols which regulate suppression of drug abuse issues.

According to available data of Interpol, UNDCP, Council of Europe and reports of certain countries and their legislation (mainly European countries) it can be concluded that there is no legal regulation which regulate possession of narcotic drugs exclusively with misdemeanour law.

Basic law that regulates possession of narcotic drugs in Croatia is Penal Code, i.e. its article 173 Narcotic drugs abuse paragraph 1.

Further, in Croatia, currently there is Law on production and traffic of narcotic drugs about which the author gave his review.

Law on misdemeanours against public peace and order in its article 20 establishes the misdemeanour when the drug is consumed in a public place.

Croatian Customs law provides for obligatory reporting to the customs house the narcotic drugs or raw material for production of narcotic drugs.

Narcotic drugs, narcotics and psychotropic substances are mentioned in the Law on safety of traffic on roads (driving a vehicle), and in the Law on medications and medicine products (production of medications of drug type, control of proscribing such medications, export – import).

It can be concluded that the existing law on production and traffic of narcotic drugs became obsolete, it does not regulate the whole issue and is not completely harmonised with engaged international obligations, and is not suitable for reaching the objectives which, concerning the legislation poses growing problem of drug abuse in Croatia. There is also a doubt regarding not clear distinction of narcotic drug possession according to the Law on narcotic drugs production and traffic and Penal Code article 173 par. 1.